

STREIF

Samfunnsfag for videregående

14 Samarbeid over grenser

Internasjonalt samarbeid

- Folkeretten:
 - Lover og reglar som land har blitt einige om.
 - Gjeld berre for land som har godteke dei.
- Globale og regionale organisasjonar, mellom anna:
 - FN.
 - Den europeiske unionen, Den afrikanske unionen.
 - NGO-ar.

FN

- Oppretta i 1945.
- 192 medlemsland (2009).
- Generalforsamlinga:
 - Høgaste organ.
 - Kwart medlemsland har éi stemme.
- Tryggingsrådet:
 - Einaste organ som kan setje i verk tiltak for å løyse konfliktrar.
 - Fem faste medlemmer, Frankrike, Kina, Russland, Storbritannia og USA, som har vetorett.
 - Ti valde medlemmer, som blir valde for to år.

FN

- Underorganisasjonar med ulike saksområde, mellom anna:
 - UNICEF.
 - UNHCR.
 - Den internasjonale domstolen.
 - Den internasjonale straffedomstolen.
- Arbeid for fred:
 - Kjempe mot fattigdom.
 - Løyse konflikter: dialog, fredsbevarande og fredsoppbyggjande styrkar.

FN

- Arbeid for menneskerettane:
 - Menneskerettsfråsegna frå 1948.
 - Seinare konvensjonar som er bindande:
 - Kan vedta boikott.
 - Kan intervenere ved folkemord.
 - Amnesty International (NGO).
- Arbeid for urfolk:
 - Ca. 350 millionar i over 70 land.
 - Sikre urfolk same rettar som andre innbyggjarar.
 - Sikre urfolk retten til eigen kultur og eigne landområde.
 - 2005–2014: det andre urfolkstiåret.

Utfordringar for FN:

- Å få medlemslanda til å følgje opp sine økonomiske plikter.
- Stille militære styrkar til FN-operasjonar.

EU

- 27 medlemsland.
- Økonomisk og politisk samarbeid:
 - Prinsippet om dei fire fridommane: fri flyt av varer, tenester, kapital og menneske.
 - Prinsippet om overnasjonalitet.
- Europakommisjonen – regjeringa i EU.
- Europaparlamentet – parlamentet i EU.

EU

- Felles institusjonar og rettssystem skal løyse konflikhtar og sikre at felles vedtak blir følgde.
- Utfordringar for EU:
 - Økonomisk samarbeid eller eit enda meir forpliktande politisk samarbeid?
(Arbeidet med ei felles grunnlov er utsett.)
 - Høg arbeidsløyse og store økonomiske skilnader innetter i EU – dei fattige landa treng store subsidiar.
 - Tyrkia ønskjer medlemskap.

NATO

- 26 medlemsland.
- Garantere tryggleik, fridom og uavhengig status.
- Eit angrep mot éin medlemsstat er eit angrep mot alle (første gong brukt etter 11. september 2001).
- Det militære samarbeidet i EU og NATO er overlappende.

Politisk makt

Somme statar har større høve til å få gjennomslag for måla sine:

- Vetorett i FN.
- Idémakt.
- Kontroll over ressursar og utvikling.
- Stormakt/supermakt.

Noreg i verda

- Utanrikspolitikk: Fremje norske økonomiske og politiske interesser i verda.
- Viktigaste samarbeidsorganisasjon: FN.
 - Bistand.
 - Fredsmekling.
- Viktigaste interesseområde: nordområda
 - Viktige ressursar: fisk, olje og gass.
 - Samarbeid med fleire land for å sikre ei forsvarleg utvikling.

Noreg i verda

- EØS-avtalen:
 - Noreg er ein del av den indre EU-marknaden, med unntak for landbruk og fiske.
- WTO:
 - Vanskeleg balanse mellom norske økonomiske interesser og krav frå u-landa.
- NATO:
 - Ikkje alltid i stand til eller villig til å bidra slik NATO ønskjer.